

φώς το τρίτο μελέτημα, «Σμυρναϊκή δραματολογία: Πρωτότυπες θεατρικές εκδόσεις στη Σμύρνη το 19^ο αιώνα» (σσ. 221-296), που δημοσιεύεται για πρώτη φορά μαζί με ένα «Κατάλογο θεατρικών έργων στη Σμύρνη 1800-1922. Πρωτότυπα – Μεταφράσεις» (σσ. 297-364), όπου καταγράφονται 194 εκδόσεις· το πολύ περιεκτικό αυτό μελέτημα τελειώνει με τις Πηγές της έρευνας (σσ. 365-396), που τεκμηριώνει την ευρύτατη βάση, στην οποία στηρίζονται τα συμπεράσματα. Αυτό το μελέτημα ξεκίνησε από ένα ερευνητικό πρόγραμμα, «Το ελληνικό θέατρο στα παράλια της Μικράς Ασίας μέχρι το 1922, με ιδιαίτερη έμφαση στη Σμύρνη» που υλοποιήθηκε στο χρονικό διάστημα 1998 – 2002 από την ίδια και χρηματοδοτήθηκε από τον Ειδικό Λογαριασμό Κονδυλίων Έρευνας του Πανεπιστημίου Αθηνών. Με το μελέτημα αυτό γίνεται ένα μεγάλο βήμα πέρα από τη μοναδική αλλά πεπαλαιωμένη μονογραφία του Χρ. Σολομωνίδη και διαφωτίζεται πολύπλευρα ο πνευματικός βίος του δεύτερου μεγάλου αστικού κέντρου του Ελληνισμού στην Ανατολή. Η κ. Βασιλάκου φαίνεται πως πραγματοποιεί, αργά αλλά σταθερά, το αρχικό της όνειρο και σχέδιο: να καταγράψει όλα τα στοιχεία και να συνθέσει τη θεατρική ιστορία ολόκληρου του ανατολικού Ελληνισμού. Η βιβλιονομική προπαίδεια της συγγρ. λειτουργεί άκρως ευεργετικά για την επεξεργασία ασφαλών και καλά τεκμηριωμένων συνθέσεων των πραγμάτων. Ο κατάλογος των θεατρικών έργων που έχουν δημοσιευτεί στη Σμύρνη, αποτελεί έναν σωστό θησαυρό.

Ο πολύτιμος αυτός τόμος, που συγκεντρώνει τα σκόρπια και τα δένει σε μια ευρύτερη θεματική ενότητα και σ' ένα βιβλίο, τελειώνει με ένα ευρετήριο κύριων ονομάτων (σσ. 397 εξ.), ένα ευρετήριο τίτλων έργων (σσ. 419 εξ.), ένα ευρετήριο συλλογικών οργάνων (σσ. 433 εξ.) και ένα ευρετήριο τόπων και θεάτρων (σσ. 441 εξ.). Ακολουθούν: ένα English summary (σσ. 447 εξ.) και ένα résumé français (σσ. 453 εξ.), πρώτες δημοσιεύσεις και τα Αυτοτελή δημοσιεύματα της συγγρ. Ο περιεκτικός τόμος έχει χαριτωμένη εμφάνιση και κρύβει τη βαρύτητά του πίσω από μια γοητευτική εικονογράφηση, η οποία παρασέρνει τον αναγνώστη και στο απλό ξεφύλλισμα.

ΒΑΛΤΕΡ ΠΟΥΧΝΕΡ

ΛΙΛΑ ΜΑΡΑΚΑ

Δράμα και Παράσταση. Μελετήματα για το νεοελληνικό θέατρο, εκδόσεις Πολύτροπον, Αθήνα 2006, σελ. 428, ISBN 960-8354-44-7.

Στην ίδια σειρά του ίδιου εκδοτικού οίκου, «Δράμα και Δρώμενα», παρουσιάζει και η συνάδελφος Λίλα Μαράκα τα μελετήματά της για το νεοελληνικό θέατρο (βλ. και τον τόμο με τα μελετήματά της για το γερμανικό θέατρο, *Θέατρο και Δράμα. Μελετήματα για τη γερμανόφωνη δραματολογία*, στον ίδιο εκδοτικό οίκο και την ίδια σειρά, 2005). Ο τόμος παρουσιάζει, σε επεξεργασμένη μορφή, δέκα εκτενέστερα άρθρα, που αντιπροσωπεύουν τα θεματικά ενδιαφέροντα της συναδέλφου στο νεοελληνικό θέατρο. Το εξηγεί η ίδια στον πρόλογο: «Τα κείμενα που παρουσιάζονται συγκεντρωμένα σ' αυτό τον τόμο, μια επιλογή δέκα συνολικά άρθρων ή εκτενέστερων μελετημάτων που έχουν εκπονηθεί με διάφορες ευκαιρίες και σε διάφορους χρόνους, έχουν άξονα το νεοελληνικό θέατρο και μ' αυτή την επαναδημοσίευσή του, επιχειρήσα να δώσω ένα στίγμα των ιδιαίτερων ερευνητικών μου ενδιαφε-

ρόντων: δραματική θεωρία και δραματολογία, το ιστορικό δράμα και το πολιτικό θέατρο, νεότεροι ελληνες δραματικοί συγγραφείς ή θεατρικά έργα και η παράστασή τους, η παρουσία, υποδοχή και πρόσληψη έργων του κλασικού ευρωπαϊκού δραματολογίου στο ρεπερτόριο του ελληνικού θεάτρου του 19^{ου} αιώνα, αλλά και οι πιο περιφρονημένες (αδίκως) μορφές του ελαφρού θεάτρου, Επιθεώρηση και Κωμειδύλλιο. / Για την ελληνική επιθεώρηση ειδικότερα, που για ένα μεγάλο διάστημα βρισκόταν στο επίκεντρο με καρπό δύο εκτενείς αυτοτελείς δημοσιεύσεις και ένα μεγάλο αριθμό από άρθρα, ανακοινώσεις και διαλέξεις γύρω από διάφορες πτυχές και επί μέρους θέματα, τελικά επιλέχθηκαν μόνο τρία δημοσιεύματα που όλα μαζί όμως βοηθούν να σχηματίσει ο αναγνώστης μια συνολική εικόνα της μορφής, της παρουσίας και της εξέλιξης του είδους» (σ. 9). Τα κείμενα των μελετημάτων είναι επανειληπμένα, ενοποιημένα ως προς την εξωτερική τους εμφάνιση και το γλωσσικό ύφος, και έχει προστεθεί στην αρχή κάθε άρθρου μια περίληψη και στο τέλος η ένδειξη του χρόνου συγγραφής, που δεν συμπίπτει πάντα με τη δημοσίευση.

Το πρώτο και μεγαλύτερο μέρος, «Δραματολογία και δραματική θεωρία», συμπεριλαμβάνει συνολικά επτά μελετήματα. Ξεκινάει με το άρθρο, «Ο γαλλικός Κλασικισμός στη νεοελληνική θεωρία του δράματος του 19ου αιώνα» (σσ. 13-38), αναπτυγμένη μορφή ενός αγγλικού άρθρου, «French Classicism in the 19th Century Greek Dramatic Theory», που υπήρξε ανακοίνωση στο Colloque International με θέμα «Transfers culturels / osmose, divergences et convergences dans les traditions et les canons littéraires et dramatiques du Sud-Est Europe / Cultural transfer and osmosis, divergence and convergence in literary canons and in literary and theatrical traditions in Southeast Europe (18th – 20th centuries)», που οργανώθηκε από το Τμήμα Θεατρικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Αθηνών, το Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών των Εθνικών Ιδρυμάτων Ερευνών και την Association International de Littérature Comparée στο Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών το 2003, δημοσιεύτηκε στο περιοδικό της Ουγγρικής Ακαδημίας Neohelicon XXXI/2 (Budapest 2004), σσ. 109-120. Το άρθρο εξηγεί τις ιστορικές συνθήκες πρόσληψης του νεοκλασικού ιδεώδους στην Ελλάδα και εξετάζει τα «Γραμματικά» του Κωνστ. Οικονόμου (1816) και το «Δοκίμιον Ιστορικών περί της Γαλλικής Φιλολογίας» του Ιωάννου Μινώτου (1845). Το δεύτερο άρθρο αυτής της θεματικής ενότητας, «Νησιώτες του Αιγαίου στο νεοελληνικό θέατρο. Η εξέλιξη της μορφής από την πρώιμη Κωμωδία μετ' ασμάτων στο αθηναϊκό Κωμειδύλλιο» (σσ. 39-148) υπήρξε αρχικά μελέτημα δημοσιευμένο στην Επιστημονική Επετηρίδα της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών ΛΔ' (2002), σσ. 505-565 και ξεκινάει την αναζήτηση από τη Βαβυλώνια, και φτάνει μέσω του Μισέ Κωζή και της Συζύγου του Μισέ Ζανή στον Καρπάθιο (1862) του Κουρτέση (βλ. και την παράλληλη παρουσίασή μου με εμπεριστατωμένη γλωσσική ανάλυση του έργου στο Β. Πούγνερ: Η γλωσσική σάτυρα στην ελληνική κωμωδία του 19ου αιώνα. Γλωσσολογικές στρατηγικές του γέλιου από τα “Κορακιστικά” ως τον Καραγκιόζη, Αθήνα 2002, σσ. 312-360), για να παρακολουθησει στη συνέχεια το θέμα στο Κωμειδύλλιο (Η τύχη της Μαρούλας, Ο Μπαρμπα-Αινάρδος, Ο γάμος της Ζαμπέττας, Ο Καπετάν Γιακουμής, Οι σφουγγαράδες, Το πράσινο φουστάνι, Πα-ντε-κατρε). Το τρίτο άρθρο, «Η θεατρική επιθεώρηση στην Ελλάδα: ευρωπαϊκές ρίζες και ιδιομορφία της ελληνικής εξέλιξης» (σσ. 149-164), πρώτα ως αγγλική ανακοίνωση «The Theatrical Revue in Greece: European Origins and Special Features», στα πρακτικά του 5ου συνεδρίου της Διεθνούς Εταιρίας Μελέτης των Ευρωπαϊκών Ιδεών (ISSEI), F. Brinkhuis / S. Talmir (eds.): Memory, History and Critique: European Identity at the Millenium, Utrecht 1998, cd rom ISBN 90-73022-11-8, εξετάζει τη δημιουργία της ελληνικής επιθεώρησης και πηγάζει από τις μονογραφίες της για την ελληνική επιθεώρηση (μαζί με τον Θ. Χατζηπανταζή: Η Αθηναϊκή Επιθεώρηση, 3 τόμ., Αθήνα 1977, Ελληνι-

κή Θεατρική Επιθεώρηση 1894-1926, Αθήνα 2000). Το ίδιο θέμα, από διαφορετική άποψη, διαφωτίζει και το επόμενο άρθρο, «Η ελληνική θεατρική επιθεώρηση ως πολιτικό θέατρο» (σσ. 165-197, γραμμένο το 1997/2004), που δημοσιεύτηκε πρώτα στην Παράβασι 6, 2005, σσ. 107-121, όπως και το σύντομο «Επιθεώρηση: είδος υπό εξαφάνισαν» (σσ. 199-216), που δημοσιεύτηκε πρώτα στον Επίλογο '97, Αθήνα 1997, σσ. 149-159. Πολύ παλαιότερα είχε δει το φως της δημοσιότητας το άρθρο «Βασίλη Βασιλικού: Η δίκη των «Εξ'»» (σσ. 217-232), στο Θέατρο του Κ. Νίτσου 39-39 (1974), σσ. 117-120, αντίθετα πρόσφατο είναι το άρθρο «Ο Φ. Δ. Φραγκόπουλος και τα επτανησιακής θεματικής θεατρικά του έργα» (σσ. 233-264), που δημοσιεύτηκε στην Επιστημονική Επετηρίδα της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών ΛΣΤ'(2005), σσ. 451-469.

Η δεύτερη θεματική ενότητα, «Πρόσληψη και παραστασιολογία», απαρτίζεται από τρία μελετήματα: «Ο Ερωτόκριτος στο νεοελληνικό θέατρο. Για την πρώτη παράσταση του κρητικού έπους από την 'Ελευθέρα Σκηνή' (1929)» (σσ. 267-311), που είχε δημοσιευτεί στη Δάφνη, Τιμητικό τόμο για τον Σπύρο Ευαγγελάτο, Αθήνα 2001, σσ. 147-167, «Ο Κλαβίγιος. Το ωραίο και συγκινητικό δράμα του μεγίστου ποιητού της Γερμανίας Γάιτου στην ελληνική σκηνή του 19ου αιώνα» (σσ. 313-378), εκτενές μελέτημα για τις μεταφράσεις, παραστάσεις και την απήχηση του έργου, που δημοσιεύτηκε πρώτα στην Παράβασι 4, 2002, σσ. 39-72, και το τελευταίο άρθρο με παρόμοιο θέμα: «Παρουσία και υποδοχή του δραματικού έργου του Φρειδερίκου Σίλλερ στην νεότερη ελληνική σκηνή. Η είσοδος: *Ραδιουργία και Έρωσ*, Αθήνα 1857» (σσ. 379-411), ανακοίνωση στο Β' Πανελλήνιο Θεατρολογικό Συνέδριο «Σχέσεις του Νεοελληνικού Θεάτρου με το Ευρωπαϊκό», Αθήνα 2004, σσ. 93-107. Η πολύ χρήσιμη αυτή συγκέντρωση σκόρπιων μελετημάτων τελειώνει με ένα ευρητήριο ονομάτων και έργων.

ΒΑΛΤΕΡ ΠΟΥΧΝΕΡ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ / ΣΧΟΛΗ ΚΑΛΩΝ ΤΕΧΝΩΝ / ΤΜΗΜΑ ΘΕΑΤΡΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

Επιστημονικές Επιμορφωτικές Διαλέξεις Ακαδημαϊκού έτους 2004-2005,
Ναύπλιο 2006, σελ. 227, πολλές εικ., ISBN 960-89135-0-0.

Το αδελφό τμήμα του νεοιδρυθέντος Πανεπιστημίου Πελοποννήσου ξεκίνησε τη δημοσίευση επιμορφωτικών διαλέξεων με έναν τόμο, που περιέχει μερικές ενδιαφέρουσες διαλέξεις, και στο Β' μέρος ανακοινώσεις μιας εκδήλωσης «Ποίηση και θέατρο: Αφιέρωμα στον Οδυσσέα Ελύτη». Οι διαλέξεις αρχίζουν με τον Στυλιανό Ροδαρέλη, «Ο χριστουγεννιάτικος κύκλος στο ισπανικό θέατρο» (σσ. 2-36), άρθρο κάπως εγκυκλοπαιδικό αλλά διαφωτιστικό, με εικονογραφία, βιβλιογραφία (από την οποία απουσιάζει περιέργως πως το κλασσικό βιβλίο του Κ. Β. Donovan: *The Liturgical Drama in Medieval Spain*, Toronto 1958) και μουσική εργογραφία. Ακολουθούν άλλες διαλέξεις, της Χριστίνας Οικονομοπούλου, «Ο Πικάσο και το θέατρο» (σσ. 59 εξ. με εικονογραφία, κατάλογο των συνεργασιών του με μπαλέτα και το θέατρο και βιβλιογραφία), ένα άριστα τεκμηριωμένο μελέτημα της Ελένης Γουλή, «Η αργολική μήτρα της αναβίωσης: Το αρχαίο δράμα στα Επιδαύρια και το Φεστι-